

Rödlistans risker och problem

Vad är rödlistan?

Några återkommande formuleringar, där artdatabankens företrädare beskriver vad rödlistan är:

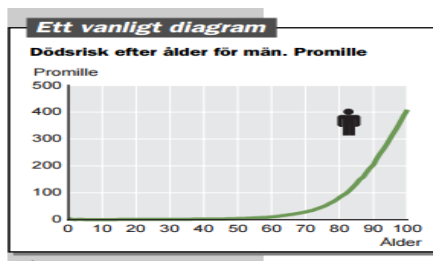
”Rödlistan är en prognos för risken att enskilda arter dör ut i Sverige”

”En rödlista redovisar analyser av risken för att arter dör ut, dvs. den är en prognos om arternas fortlevnad”

”I rödlistan bedöms risken som enskilda arter av djur, växter och svampar löper att försvinna från Sverige.”

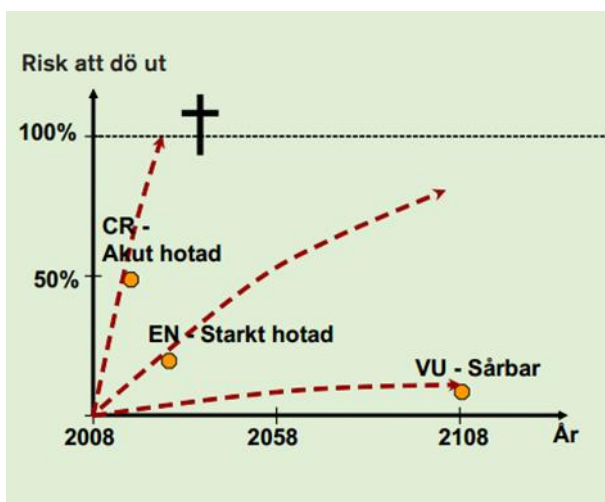
Risk = sannolikhet för utdöende

”Risk” för att dö ut tolkas naturligt som dödsrisk, sannolikhet för död, se figuren nedan hur ”risk” används i liknande sammanhang.

Artdatabankens tolkning av rödlistekategorierna som risk för utdöende framgår av en figur som klippts ur en faktaruta i Artdatabankens rapporter nr 9

<http://www.slu.se/Global/externwebben/centrumbildningar-projekt/artdatabanken/Dokument/Publikationer/Tillst%C3%A5ndet%20i%20skogen.pdf> .

Att Artdatabanken tolkar rödlistan som risk (sannolikhet) för utdöende blir uppenbart om man tittar på Artdatabankens beskrivning av rödlisteindex (”rödlisteindex är en skattning på andelen arter som inte dött ut de närmaste 50 åren”). [Naturvårdsverket skriver i en miljömålsutvärdering](#)

”Rödlisteindex kan anta värden mellan 0 och 1 och visar hur stor andel av arterna som förväntas finnas kvar inom den närmaste framtiden”

Problem med rödlistekategori tolkad som sannolikhet

Problemen med rödlistakategori som risk=sannolikhet framgår:

- Det är vanskligt att fastställa faktiskt artutdöende och "risken" är alltså knappast möjlig att verifiera.
- Latenstiden mellan sista observation och kategoriserat utdöende kan vara 50 år eller mer även om det ofta är mindre.
- Utdöda arter åter immigrerar eller observeras inte fast de finns.
- Några försök att utgående från observationer uppskatta den faktiska risken för utdöende görs knappast.
- Rödlistan 2015 kategoriserar 202 arter som utdöda, men 519 kategori "kunskapsbrist". Det finns ett ovisst antal utdöda i kunskapsbrist.
- Rödlistan 2000 kategoriserade 249 utdöda. Antalet av dessa var 149 fortfarande var utdöda 2015, men 53 utdöda tillkom så det blev 202 utdöda 2015. Nettoartutdöendet i Sverige de senaste åren är $(202-249)/15 = -3$ arter per år. Den aktuella återuppvaknandetakten är faktiskt $(249-149)/15 = 7$ arter per år. Jobbigt med negativa risker för utdöende! Fast å andra sidan dör det nu ut $53/15 = 4$ arter per år, vilket är en överdrift och man beaktar återupplivningstakten. Lite lätthanterligare skulle det bli om man inte betraktade utdöendet som bundet till kvantitativa utdöenderisкупpskattningar!
- Det immigrerar fler arter till Sverige än det dör ut.
- Risken för att mångfalden minskar mätt i artantal är negativ och negativa risker är besvärliga.
- Hanteras risk för utdöende (försvinnande) måste rimligen risk för "återuppvaknande" och risk för immigration också hanteras på ett rimligt symmetriskt sätt.
- "Akut hotad" tolkas som lägst 50% risk att dö ut inom högst 10 år men av 262 akut hotade arter 2000 var bara 9 utdöda 2015.
- "Starkt hotad" tolkas utdöenderisken som minst 20% att dö ut inom högst 20 år, men av 538 starkt hotade arter 2000 var bara 6 utdöda 2015.
- För relationer mellan rödlistan 2000 och 2015 med fokus på utdöda, se <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/Rodlistekategori2000.html>
- Rödlistan avser risken i Sverige och överdriver därmed kraftigt utdöenderisken om man ser det globalt. Ingen enda art som funnits i Skandinavien de sista seklen har kategoriserats som globalt utdöd. Därmed i Sverige utdöda arter återkomma, vilket ofta sker. Ytterligare ett skäl att frikoppla rödlistan från udöendesannolikheter.
- Rödlisteindex beräknades i samband med rödlistan 2015 (Sandström m fl 2015) till cirka 0.9, detta tolkas (se ovan) att ungefär en tiondel av alla arter i Sverige kommer att vara försvunna om 50 år. Kategoriserat utdöendet är cirka 200 arter under två sekler av cirka 20000 undersökta, dvs en tvåhundredel på 50 år. Det prognosticerade utdöendet förefaller 40 ggr större än det observerade.
- Uppskattning av "Prognosen" - eller "risken" för utdöende - förutsätter en konstant situation både framåt och bakåt. Detta föreligger inte, vilket gör det principiellt tveksamt att kvantifiera.
- Rödlistan ger en uppfattning om den relativa hotbilden för arter i Sverige. Men hur hotbilden relaterar till risk och sannolikhet för utdöende bör vara öppet för diskussion och inte definitionsmässigt givet.
- Att rödlistan så uppenbart och drastiskt överskattar utdöenderisken i Sverige har psykosociala följder för trovärdighet, implementation och stöd. Trovärdigheten för

artbevarande sjunker, det blir svårare att implementera, det blir mindre stöd för artbevarande.

- Hittills har bevarandet tett sig angeläget eftersom det är ett stort globalt problem, det har funnits svenska påtagliga färskare exempel (t ex mellan-spetten, den vittryggiga) och bevarandebiologer verkade eniga. Nu har utvecklingen i rödlistan följts under femton år på ett sätt som möjliggör granskningar av rödlistans utveckling. Den stora satsningen på artbevarande åtgärder ger knappast märkbara effekter på rödlistan, Artdatabankens resultat granskas mer ingående och ifrågasätts när det blir klarare att arterna är mer seglivade än vad som förutsetts. Många verkliga minskningar av utdöendehot (med de stora rovdjuren t ex) verkar inte slå igenom i rödlistans sammanfattningar. Anspråken som ställs för att få ytterligare förbättringar kan få vittgående konsekvenser. Dessa måste ställas bättre i relation till den kvantitativa effekten. Trovärdigheten blir relativt viktigare när det inte längre är en fråga om att omfattande åtgärder behövs, utan om de behöver intensifieras. Därför bör inte kvantitativt upplåsta risker användas som beslutsunderlag.

Av ovanstående framgår att risken för artutdöende är drastiskt mycket lägre än den bild rödlistan som Artdatabanken och många av de som sprider resultaten förmedlar. Rödlistans associationer till risk och sannolikhet skapar dessutom många andra svårigheter.

Myndigheters relation till rödlistan

Artdatabanken utarbetar rödlistan på uppdrag från Naturvårdsverket och Havs och Vattenmyndigheten och rapporterar till dessa myndigheter. Ett samspel sker även för anknytande frågor. Myndigheterna använder själva uppgifterna, vidarebefordrar information och bygger ställningstaganden på informationen. Därmed kan dessa myndigheter påverka Artdatabanken och andra berörda förutom att själva verka för att rödlistan inte tolkas som sannolikhetsuppskattningar. Själva skriver Artdatabanken " ArtDatabanken har Naturvårdsverkets uppdrag att ta fram Sveriges rödlista", vilket ger Naturvårdsverket ett delansvar för de olyckliga sannolikhetskopplingarna.

Referenser

Sandström, J., Bjelke, U., Carlberg, T. & Sundberg, S. 2015. [Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2015](#). ArtDatabanken Rapporterar 17. ArtDatabanken, SLU. Uppsala.

Detta dokument finns på <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/RodlisteuppdragProblem.pdf>
Dag Lindgren januari 2016